

МОНГОЛЬСЬКА ІМПЕРІЯ

ПЛАН

- 1. Монгольські племена в XI – на початку XIII ст.
- 2. Створення монгольської держави на чолі Чінгісханом. Завойовницькі походи.
- 3. Монгольська імперія за наступників Чінгісхана.
- 4. Розпад монгольської імперії.

ПРИРОДНО-ГЕОГРАФІЧНІ УМОВИ І КЛІМАТ

- Великий Степ – рівнини від Карпат до Тихого океану.
- За доби Середньовіччя кліматичні коливання неодноразово міняли природний ландшафт, господарську і етнічну карту Великого Степу.
- Влітку мусони океану приносили дощі, взимку – континентальні мусони – суху морозну погоду.
- Малосніжні зими давали можливість вести цілорічне кочове скотарство.

ВЕЛИКИЙ СТЕП

ПОБУТ СТЕПНЯКІВ

- Харчувалися м'ясом, вживали свіже і кисле молоко (кінське, козяче, коров'яче). Пили також свіжу кінську кров, яка забезпечувала їх вітамінами за відсутності овочів і фруктів.
- Жили в юртах. Від холоду і спеки укривалися повстю, вовною, шкірами.

МЕНТАЛЬНІ РИСИ КОЧІВНИКІВ

- Важке життя в Степу виховало у кочівників самостійність, уміння покладатись тільки на себе, родоклановий корпоративізм, взаємодопомогу між своїми.
- В умовах обмеженості ресурсів кочівники навчилися відстоювати “своє” від чужинців.
- Звичай кровної помсти.

МОНГОЛИ

- Монголи (європеоїди) в Центральній Монголії в XII ст. конкурували за владу і землю з татарами (монголоїди) і кераїтами (монголоїди).
- Монголи сповідали “чорну віру” (бон) – мітраїзм.
- Жили родами (обох). Рівень соціального розвитку – вождівство.
- Структура: старійшини, нухур – дружинники, харач – простолюдини, богол – раби.

ОРДА

Орда – історичні суспільно-політичні і військові структури на території Євразійського степу, як правило, пов'язані з монголами – номадична державність.

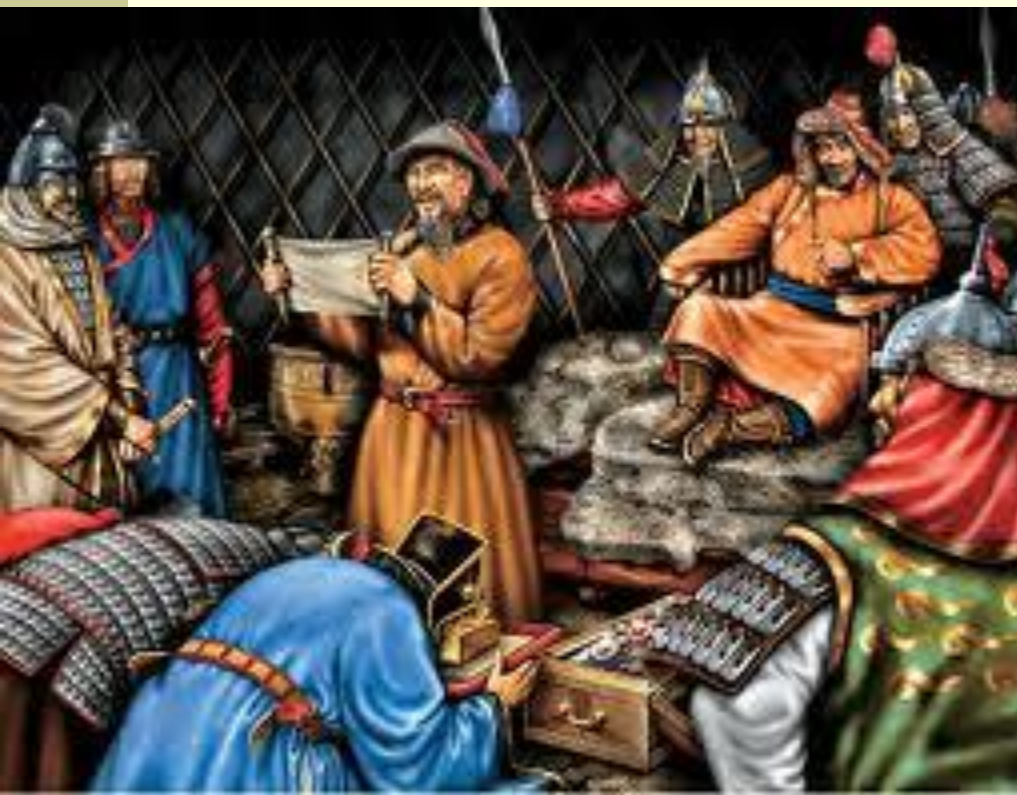
Байшень – “біла кістка”, або “люди довгої волі” – молоді монголи, які об'єднувалися в бойові загони поза родоплемінною організацією, віродили орду.

ЧІНГІСХАН

- **Темучин** народився у 1162 р. у родині старійшини монгольського роду тайджиутів Єсугей-багатура. У 1171 р. Єсугея отруїли татари. Тайджиути відвернулися від вдови свого вождя.
- У 1182 р. Темучин створив орду із “людей довгої волі”, які оголосили його Чінгіс – ханом.
- У 1206 р. на курултаї його проголосили каганом усіх монголів.

ВЕЛИКА ЯСА

- У 1198 р. Чінгісхан очолив орду і склав для неї Велику Ясу – кодекс законів.
- Яса передбачала смертну кару за блуд, убивство, обман, крадіжку, зраду, за недисциплінованість, порушення принципу взаємодопомоги.
- Головний лейтмотив Великої Яси: “найвища насолода людини полягає в перемозі...”

УСТРІЙ ОРДИ ЧІНГІСХАНА

- Чінгісхан зламав родоплемінний устрій.
- Поділив монголів на десятки, сотні, тисячі й тумени (10 тис.)
- Створив кешик – 10-тисячну ханську гвардію.
- Єдиним законом для монголів стала Велика Яса.
- Наглядачем за виконанням Яси став син – Джагатай.
- Хан примусив опанувати грамоту своїх полководців.

ЗАВОЮВАННЯ ЧІНГІСХАНА

- 1207 р. – Джучі підкорив “лісові племена” Південного Сибіру.
- 1208 р. – Субудай розгромив меркитів.
- 1215 р. – монголи захопили столицю імперії Цзінь.
- 1219 р. – розпочалось завоювання Середньої Азії (Хорезм).
- 1223 р. – перемога над половецько-руським військом на Калці.
- 1227 р. – розгром держави тангутів.

СТВОРЕННЯ ІМПЕРІЇ

УГДЕЙ

- За правління **Угедя** (1228 – 1241) завершилося перетворення орди в імперію.
- Єлюй Чуцай – канцлер провів перепис земель і людей. Запровадив чітку податкову систему: подушна подать із мусульман і степняків, подвірний податок з китайців, мито з купців.
- Замість військово-адміністративної системи запроваджено централізовану бюрократію – типу східної деспотії.

ЗАХІДНИЙ ПОХІД БАТУ

БАТИЙ

- У 1235 р. на курултаї було ухвалено покарати половців і Русь. Похід очолили **Бату** і **Субудай**.
- Упродовж 1236 –1241 р. монголи завоювали Волзьку Болгарію, Половецький степ, більшу частину Русі.
- Руйнувань зазнали Польща, Чехія, Угорщина, Австрія, Хорватія, Боснія, Сербія, Болгарія.
- Смерть Угедея змусила Бату припинити похід.

КРИЗА ІМПЕРІЇ МОНГОЛІВ

ГУЮК

МУНКЕ

- Каганом монголів став **Гуюк** – представник бюрократії і частини полководців-несторіанців, які прагнули союзу з християнами.
- У 1251 р. каганом став **Мунке** і завоювання продовжились.

РОЗПАД ІМПЕРІЇ МОНГОЛІВ

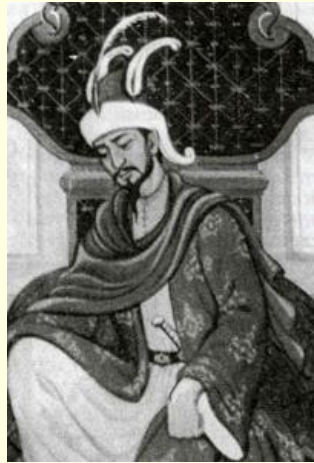
ХУЛАГУ

ХУБІЛАЙ

- **Хулагу** завоював Іран, взяв Багдад, заснував улус (“державу”) Хулагуїдів.
- **Хубілай** завершив завоювання Китаю. І заснував династію Юань.
- На заході виник улус Джучі – “Золота орда”. З 1259 р. стала самостійною державою.

ЗОЛОТА ОРДА

БЕРКЕ

- Хан **Берке** прийняв іслам і ворогував з Хубілаєм і Хулагу.
- Найвище піднесення Золота орда пережила за хана Узбека (1313 – 1341). За його правління Золота орда остаточно прийняла іслам.

СТАНОВИЩЕ ЗОЛОТОЇ ОРДИ

- За правління хана **Узбека** панували спокій і господарська стабільність..
- Узбек утримував Русь з допомогою принципу “поділяй і володарюй”.
- Панівною групою в Золотій орді була монгольська аристократія. Високе становище займали мусульмани-кочівники. На нижчому рівні знаходились русичі, угро-фіни, алани.

ЗАНЕПАД ЗОЛОТОЇ ОРДИ

ТАМЕРЛАН

- Великої шкоди Золотій орді завдала епідемія чуми в середині XIV ст.
- Ослаблення відбулось через тривалу громадянську війну 1359 – 1370 рр.
- У 1363 р. ординці зазнали поразки від литовсько-руського війська на Синіх водах.
- У 1372 р. важкої поразки завдав **Тамерлан**, посадивши на престол свого ставленика – Тохтамиша.
- У 1502 р. Золота орда припинила існування.

МОНГОЛІЯ ПІСЛЯ ЗАВОЮВАНЬ

- Багато монголів загинуло під час завоювань, асимілювалися місцевим населенням (персами, арабами, русичами).
- Тривалий час монголи конфліктували між собою (боротьба між західними і східними монголами).
- Останній період єдності припав на правління **Бату-Мунке** (1479 – 1543).
- Наприкінці XVI ст. монголи прийняли ламаїзм.
- У середині XVII ст. монголи були завойовані маньчжурами.